

Philip Roth pare a-și fi netezit, la propriu – așa cum îl cunoaștem dintre alte coperte ale sale: meticulos și precis – calea către (era să zic nemurire) perfecțiune. Penultima sa lucrare, care – cum drept nota New York Times din 18 aprilie 2009, *The Artful Codger* - ni-l trădează într-o formă scriitoricească de zile mari, apăsătoare, intimidantă pentru orice confrate încă activ, *Indignation*, așadar, are forma și consistența unui diamant. Nici mai mult, nici mai puțin. Cum altfel ar putea sta lucrurile din moment ce Roth scrie, aproximativ, aceeași carte, *Cartea*, de când îl știm!? Doar mijloacele diferă. Păstrând acest ritm al veșnicei și stăruitoare întoarceri la origini (ca și când, tot revenind, și-ar putea "rezolva" originile), bijuteria așteptată îi va încununa în curând seria *Opere complete* (Library of America), pe care poporul american recunoscător i-o trimite sub tipar în acești ani.

Respectabila familie evreiască, proprietară a unei discrete prăvălii de cartier, se află mereu acolo, la îndemână, are un loc clar delimitat în imaginarul autorului: așteaptă cuminte doar să i se solicite "serviciile" pentru un nou roman. Tată corect, puțin cam suspect, cam dezechilibrat în corectitudinea lui; mamă virtuoașă, iubitoare, dar total insensibilă la nevoile reale ale oprimatei odrasle. Tumultul nimicitor al unor iubiri sortite eșecului. Întâlnirea fulgerătoare cu ușuratică inteligentă, cu o dezinhibată "regină a muiei" – de astă dată, ea numindu-se Olivia.

Între noi fie vorba: sunt un cititor fericit, așa ceva (revizitarea sau reșlefuirea temei obsesive) nu mă plictisește! Așa cum G. G. Márquez nu m-ar plictisi dacă și-ar "revizita" la nesfârșit, în varii forme, Toamna patriarhului sau Dragostea în vremea holerei, ca să enumăr aici doar două dintre titlurile acestui columbian care m-a vrăjit ireversibil (modificându-mi radical modul de a întâmpina proza și de a o citi), sau, în film, Woody Allen – *Deconstructing Harry*. Odată ce un

autor a izbutit să mă uluiască, nu-i cer, ca un consumist dezaxat, să mă uluiască și data viitoare, dar venind musai cu o "ofertă nouă". Nu e vorba (barem în literatura de raftul întâi) de o întrecere ca între marii producători de software, nici producție de bunuri de larg consum, deși cărțile fac și ele obiectul vânzării. Sunt, prin urmare, un cititor fidel, asta netransformându-mă în mod automat într-unul excesiv de indulgent. Îmi pot critica favoriții, rămânându-le, în același timp, loial.

Romanul de diamant

Indignation nu m-a trântit de pământ de încântare. Este scrisă fără metehne, este desăvârșită din acest, "arhitextural", punct de vedere. Este atât de bine alcătuită, fără nimic de prisos, fără vreun aspect literarmente contestabil; este atât de corect proporționată, minimalistă și credibilă (Mr. Roth's last three novels — "Everyman," "Exit Ghost" and "Indignation" — were all shorter, tauter, more single-minded than their predecessors. Not coincidentally, each of them was in one way or another concerned with death and mortality – NYT), încât nu-mi dau seama nici acum ce anume îi lipsește. Pentru că, după mine, îi lipsește ceva.

Am senzația că Roth, de astă dată, își tranșează spaima de moarte printr-un și mai înfrigurat, nu tocmai fericit, abandon în îmbrățișarea descărnată a perfecționismului, după Everyman. Acest roman compact e o copleșitoare lecție de scris; pur material didactic pentru cursurile de creative writing, dar și un material – în mod nedisimulat – autobiografic. Mai lustruită de atât, probabil că această carte ar fi devenit de neținut în mână: tăioasă, prețioasă, magică. Incomprehensibilă. Îl bănuiesc, totodată, pe P. Roth de un gest de-o și mai mare grozăvie: acela că și-ar fi dictat recenta producție, în urma vreunui fantastic pact mefistofelic, de dincolo de moarte (din pagini, veți constata unde conduce această aluzie, nu voi face alte dezvăluiri). De zici că l-ar obseda ideea înfrângerii morții prin simularea ei – ceva nou în asta?, prin jocul de-a viațadeapoi și sublimarea neliniștii în creativitate.

Tocul nu-i e înmuiat în sânge (nu ar fi fost kosher, nu-i așa?), în viu, ci în preștiința lucidă, deșartă, pustiitoare, ne-vie, a vârstnicului confruntat de peste șapte decenii (nu o să încerce nimeni să mă convingă că ateul militant Messner nu este un alter Roth) cu problema morții, a rostului Credinței și, deci, a posibilității transcendenței. Iese de aici un blat textual nisipos, care, deși se ține impecabil laolaltă, nu poate să nu-și trădeze dezintegrarea în curs. Ochii minții scrâșnesc în contact cu scriitura asta astringentă, ultraraționalizată.

Messner, un alt străin camusian

Ce a reușit scriitorul american cu această nouă Indignare nu a fost puțin lucru: să-și confirme definitiv poziția înaltă, de neuzurpat, în preferințele mele beletristice. Dar, vai!, nu am istorisit, de fapt, mai nimic despre intriga romanului! Nu am spus nimic "din casă". Ca să "repar" cumva inadmisibila "omisiune", voi fi scurt și lipsit de echivoc: însemnarea de față este de tratat ca un îndemn cald la o lectură, care – sunt întrunite toate condițiile – va fi una... răcoritoare. Tălmăcirea în românește este impecabilă, mulțumită lui Radu Pavel Gheo!

Veți afla povestea unui oarecare Marcus Messner, fiu de măcelar kosher, un alt străin camusian (să mă ierte Phil, dar Albert fu mai întâi..., nu degeaba numele lui a devenit epitet), incapabil de minciună, pornit "să cucerească lumea prin inteligență", după înțeleptul sfat al gânditorului Bertrand Russel. Pentru că refuză să participe la ora de religie (obligatorie!) a campusului studentesc (SUA anilor '50, MacArthur, McCarthy and shit), situat undeva în încremenit-conservatorul Midwest – acum simplific pentru o mai bună evocare a absurdului situației, Marcus este trimis pe frontul coreean și... Și așa împlinește profeția prăpăstioasă a lui Messner-tatăl, cel care, în anii de crepuscul ai vieții sale, devenise brusc îngrozitor de anxios-protector (din omul pașnic și echilibrat care fusese), hotărând de unul singur și fără drept de apel că blândul și previzibilul Markie nu are voie să crească, nici să-și utilizeze, crescând, măcar "cele mai neînsemnate prerogative ale maturității" sale încă fragede.

Cartea este un fel de parabolă amară a celor înfățișate mai sus, o pildă "despre modul teribil și incomprehensibil în care deciziile cele mai banale, cele mai accidentale și chiar comice pot duce la rezultate din cele mai disproportionale."

Scris de Cristian Sîrb

Sursa: Bookblog.ro